

Batı İşgali Altındaki Mağrib Bölgesi ve Yemen'deki Gelişmelerin Türk Basınına Yansıması: Hakimiyet-i Milliye Örneği (1920-1924)

Ahmet Uysal*

Giriş

Mağrib bölgesi, *Arap Mağribi* (el-Mağribu'l-Arabî) şeklinde isimlendirilerek önceleri Mısır'ın batısındaki Libya, Tunus, Cezayir ve Fas'ı kapsayan bölge için kullanılmışsa da bugün daha çok Fas, Tunus ve Cezayir'den oluşan Kuzey Afrika'nın batı kısmındaki Müslüman ülkeleri anlatmak için kullanılır. Kültürel yakınlığı yanında Akdeniz ticaret ve taşımacılığı için taşıdığı stratejik konumu dolayısıyla Fas hariç bütün Mağrib bölgesi (Libya, Tunus ve Cezayir) yaklaşık üçyüz yıl Osmanlı hâkimiyetinde kalmıştır. Tunus ve Cezayir'de uzun soluklu Osmanlı yönetimine karşılık, Fas topraklarında doğrudan Osmanlı kontrolü gerçekleşmemiş; ama hilafet bağı ve ticaretle ilişkiler belli bir düzeyde sürmüştür.

Yemen, Asya ve Afrika kıtaları arasında ticaret yolları üzerinde yer alması dolayısıyla kritik bir coğrafi konuma sahiptir. Coğrafi Keşifler ile Ümit Burnu'nu geçen Batılı güçlerin Doğu Asya hattında önemli bir durak olduğu için uzun mücadelelere de sahne olmuştur. İngilizlerin Hindistan'ı sömürgeleştirmesinden ve Süveyş Kanalı'nın açılmasından sonra deniz yolları için daha da önemli hale gelmiştir. Ayrıca, İslam'ın kutsal mekânları Mekke ve Medine'nin deniz tarafından savunması için stratejik bir konuma sahiptir.

Osmanlı döneminde hukuken diğer eyaletler gibi yönetilen Mağrib bölgesi, İstanbul'dan gönderilen Yeniçeri birliklerinin desteğindeki bir vali, kadı ve deniz kuvveti ile yönetilmiştir.¹ Ancak İstanbul'a uzaklığı sebebiyle buradaki yerel yöneticiler önemli bir hareket alanı bulmuşlar ve yarı-özerk hareket

* Yrd. Doç. Dr. Ahmet Uysal, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü.